

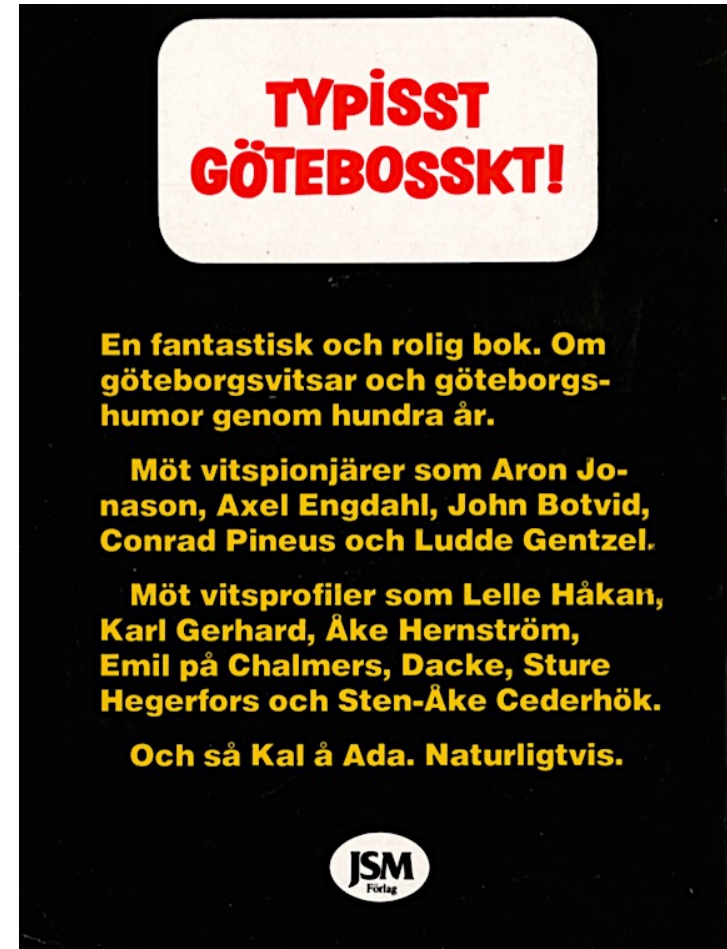
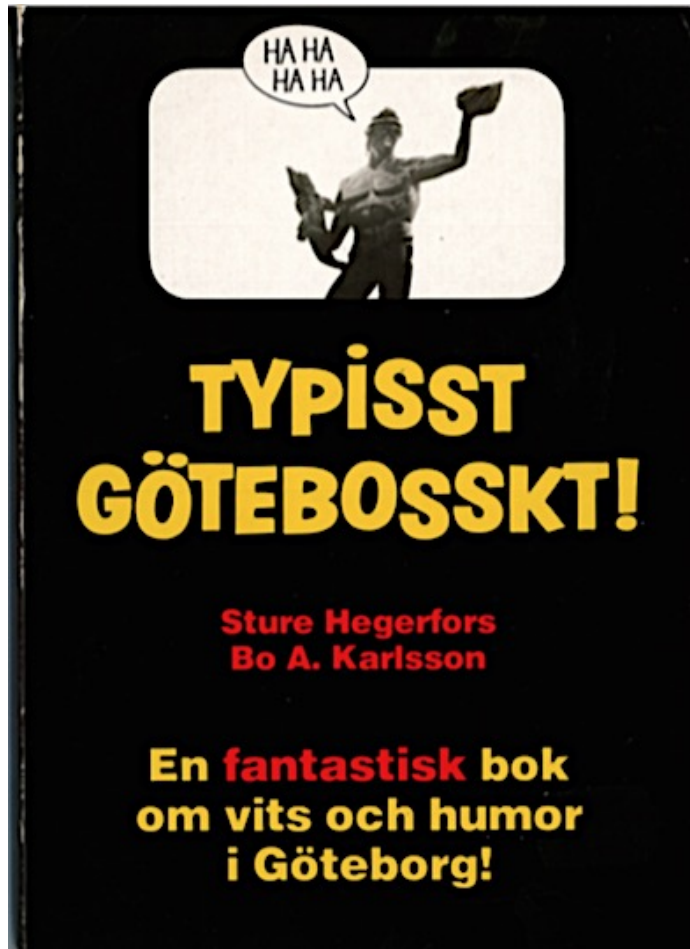
**SPRÅK, SKÄMT OCH
SAMHÄLLE I GÖTEBORG**
En stad, en bok och en författare

Hans Landqvist

Göteborgsföreningen i Åbo,
Pohjola-Norden i Åbo och
Åbo svenska arbetarinstitut

Åbo 13 november 2015

Hurdan är en typisk göteborgare?

... leker med ord och annat?

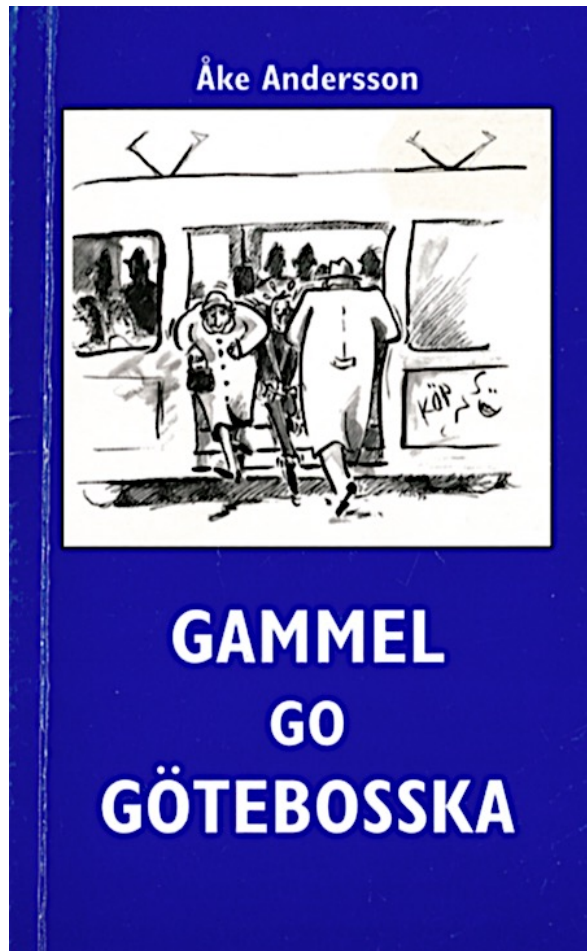
(<http://liseberg.se/sv/hem/Nojesparken/Tradgard-och-kultur/Konstens-Liseberg/Kal--Ada/>)

”Ada har fått anställning i Pressbyråkiosken på Stigbergstorget. Kal dyker upp och frågar om han får lämna sina byxor till pressning.

- Skulle de va kvickt, Kal?
- Nej, de räcker om jag får dom på freda!”

... talar göteborgska?

KNÔ

Knô = trängas, knuffas. Fick man ibland göra i kön till spårvagnen eller i biljettkön till kinnekassan.

KOMBARRIS

Kombarris = större sten.

Hur stor då? Helt enkelt större än andra. Om t.ex. nära småkillar hystar sten, med stenar av en normal jordgubbes storlek, och nån

dyngar iväg en av en knytnäves storlek, då har han använt en kombarris. Eller runt Röda Sten ute vid Klippan, där ligger det mindre klippblock, där är Röda Sten kombarrisen. De e rätt marigt å förklara det här men du hajar säkert.

... är (lokal)patriot?

(<www.alltomstockholm.se/stadsliv/article4129611.aos>)

”En ståckhålmare träffar Kal och säger:

– När vi i Ståckhålm talar om er göteborgare så kallar vi er för Kålle. Vad kallar ni oss för när ni talar om oss?

Kal:

– Vi talar la aldrig om er.”

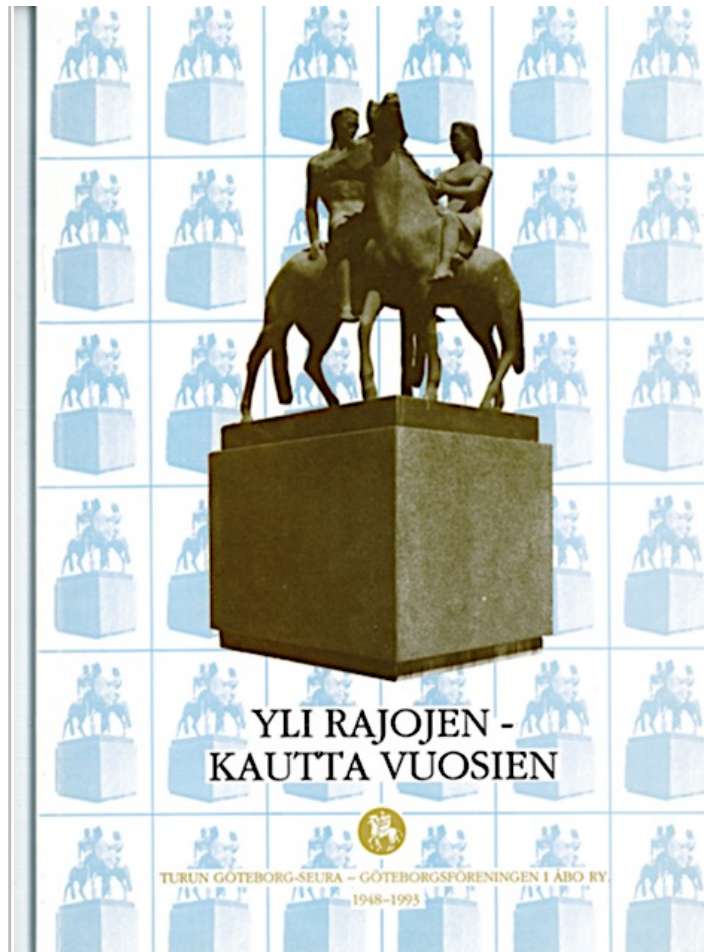

Glenn Hysén: Södermalm är som Göteborg

Stockholmspendlaren Glenn Hysén är trött på stressade och överspända Stockholmare. Om han själv får välja, så håller han sig söder om Slussen.
- Göteborgare och Södermalmsbor är av samma skrot och korn, konstaterar han.

”När vänskapsbanden knytes”

Åbo och Göteborg

(<[>](http://goteborg.se/wps/portal/invanare/kommun-o-politik/internationellt-samarbete/nordiskt-samarbete/vanorter/!ut/p/z1/hY5LDolwFEXX4gb6XhEoDFHNX6ICQkGDC1kkBrSmMTVy8uwHhnJ-cMLihoQNnuNZguDM5248Ktyq8VxVMhKEes9LjgV2E3BypPKdQ_wvUovHHOMIW1NBPN4mgiQrMcMsSvmeMFqEemoBrfaB7uL3Cb9ujCgvL5rrz15uDAIEZMkjkkajjreE7NW8589QFftUP/dz/d5/L2dBISevZ0FBIS9nQSEh/))

- Städer med historia
- ”Andrastäder”
- ”Små storstäder eller stora småstäder”
- Handels- och sjöfartsstäder
- Industristäder
- Utbildningsstäder
- Idrottsstäder
- ”Internationella” städer

Det nordiska vänortssamarbetet sker mellan andrastäderna i Sverige, Norge, Danmark och Finland.

Göteborg: människor och språk (I)

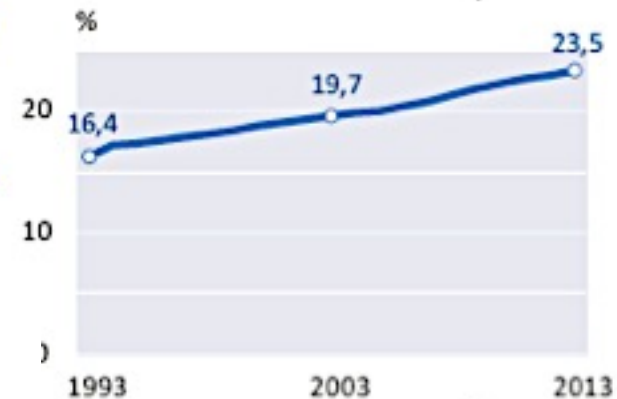
(enligt <www4.goteborg.se/>)

Utrikes födda efter födelse land samt utländsk bakgrund 2013

Var femte göteborgare är född i utlandet

2013 var **125 095 personer** göteborgare födda i utlandet, det motsvarar **23,5 procent** eller lite drygt var femte person.

I diagrammet här till höger ser vi hur utvecklingen av andel utrikes födda har sett ut de senaste 20 åren. Inget år sticker ut utan andelen utrikes födda i Göteborg ökar i en jämn takt.

Mångfald i Göteborg

Totalt finns hela **182 födelseländer** representerade bland göteborgarna.

Vanligaste födelseländer

Iran och Irak fortsätter att vara de två överlägset vanligaste födelseländerna, drygt 23 300 personer var födda i något av dessa två länder. Det motsvarar nästan 20 procent av de utrikes födda. Därefter var Finland det vanligast födelselandet tätt följt av Bosnien och Hercegovina, strax under 7 000 av dagens göteborgare är födda i respektive land.

Födelse land är en uppgift som inte ändras till skillnad från medborgarskapsland. Därför kan länder som inte existerar idag finnas med, till exempel Jugoslavien.

Göteborg: människor och språk (II)

(<http://goteborg.se/wps/portal/om-webbplatsen/information-fler-sprak/!ut/p/z1/hY5LDolwFEXX4gb67gOEOqyOMCZ-EgJ0YsDUSgLUFGITVy8uwHhnJ-cMLmmqSI_Nq7PN3Lmx6ReudXotGGe5ZYUjQyLPCo5wYuACKv8FetH4MQXak-7aQYTbICASbDKkiCWvkXAcUbmj2viZD-H7R11tLC1pb-7GGy8ebppqCiEI65ztjZgMPYfqnu9q9QHrOGYO/dz/d5/L2dBISevZ0FBIS9nQSEh/>)

Information på fler språk

Göteborgs Stad har grundläggande information på webbplatsen på åtta andra språk än svenska. Syftet är att underlätta för boende, besökare och företagare som inte talar svenska att ta del av den information som finns på goteborg.se och få veta hur man kommer i kontakt med staden.

Innehåll på denna sida:

[Other languages/Google translate](#)

[Fortsätter förbättra informationen på goteborg.se](#)

[Utökad information på finska](#)

[Teckenspråk](#)

[Här finns information på andra språk](#)

[Om du har frågor](#)

Här finns information på andra språk

Länkarna går till översättningar av grundinformation på goteborg.se

[arabiska / اللغة العربية](#)

[bosniska/kroatiska/serbiska / bosanski/hrvatski/srpski](#)

[engelska / english](#)

[finska / suomeksi](#)

[Persiska/فارسی](#)

[somaliska / af soomaali](#)

[Sorani/سۆزانی](#)

[teckenspråk](#)

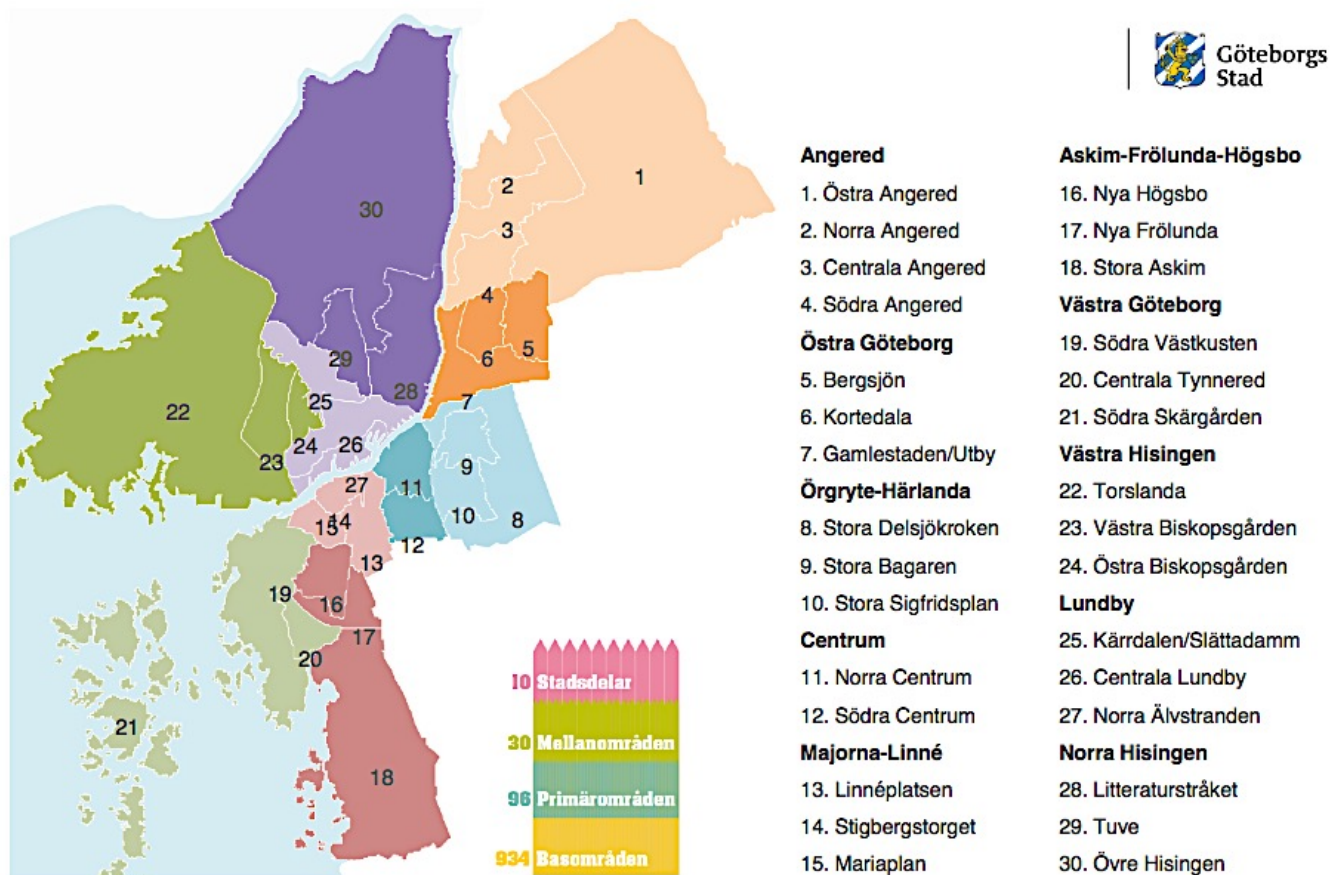
Göteborg: en delad stad (I)

(<<http://socialhallbarhet.se/wp-content/uploads/2014/04/Presentation-huvudrapporten-2015.pdf>>)

Göteborg: en delad stad (II)

(<<http://socialhallbarhet.se/wp-content/uploads/2014/04/Presentation-huvudrapporten-2015.pdf>>)

Boken ...

(www.norstedts.se/bocker/utgiven/2012/Vinter/hetekivi-olsson_eija-ingenbarnsland-inbunden/)

” Eija Hetekivi Olssons omtumlande debut *Ingenbarnsland* utspelar sig i Gårdsten och Bergsjön på 80-talet. Som en svetslåga skildrar romanen det Sverige som växte fram efter folkhemsåren.”

- Miira + familj + kompisar
- ”finneklass”
- Lågstadiet, Mellanstadiet, Högstadiet

... på scenen ...

INGENBARNSLAND
Fuck you världen
Urpremiär 13 mars, Nya Studion

[Köp biljetter](#)

[Pressbilder](#)

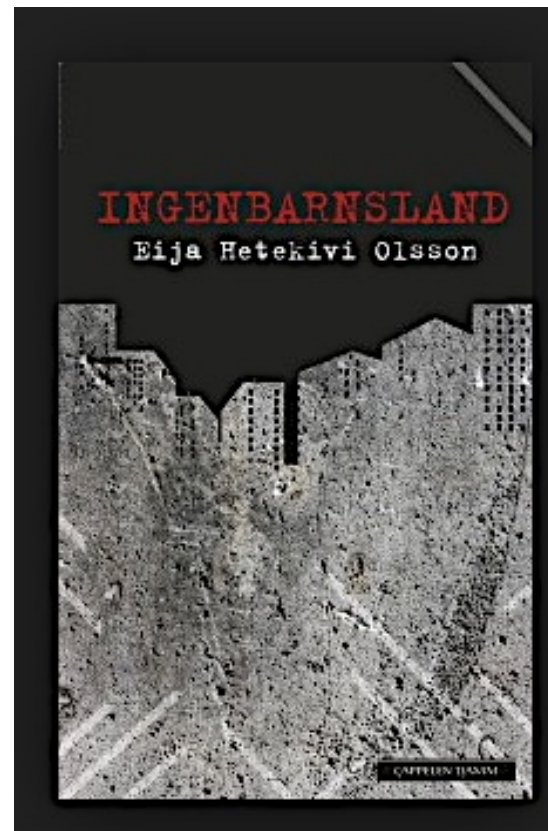
Hela hon är en protest mot allt det som inte är rimligt eller rättvist. Fattigdom, feighet, förtryck, misshandel och missbruk.

Hon vill bort från förorten och finnballeklassen. Hon vill bli något. Som statsminister eller hjärnkirurg.

Eija Hetekivi Olssons prisade debutroman om uppväxten i Gårdsten dramatiseras av Åsa Lindholm och framförs av Victoria Olmarker.

Urpremiär 13 mars 2015.

... och på finska och norska

Författaren

(<www.norstedts.se/forfattare/Alfabetiskt/H/Eija-Hetekivi-Olsson/>)

- Eija Hetekivi Olsson, född 1973, uppvuxen i Gårdsten och Bergsjön
- trappstädare, restaurangbiträde, lärare, författare
- *Ingenbarnsland* (2011)
- *Fuck skolan. Niorna i förorterna om skolan och skolpolitiken* (2014, med Jerker Andersson)
- olika priser och stipendier

Göteborg i boken ...

(<<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:G%C3%B6teborg.PNG>> <och <<http://ftn.com/y/goscandinavia/1/S/U/3/-/-/goteborgcitymap.jpg>>

... och de viktigare personerna

- Miira
- mamma (äiti)
- pappa (isä)
- mummo (mormor)
- Vera
- Jaana, Niina, Liisa, Leena, Susanna
- Lasse, Jussi, Pabblo, Ali

Några röster om författaren och boken ...

”Rasande röst från förorten” (*Göteborgs-Posten*, 2012)

”Skriver om fattigdom och segregation” (*Sydsvenskan*, 2012)

”Flammande debut mot segregationen” (*Dagens Nyheter*, 2012)

”Ord mot underordningen” (*Clarté*, 2012)

”Sisu på skolgården” (*Hufvudstadsbladet*, 2012)

... och om språket i boken

”Replikerna härmar både finskt och göteborgskt talspråk. Ett typiskt särdrag är nyskapade sammansättningar, *snuskful*, och alliterationer, *febrig fåntratt, rätade på ryggen.*” (Josephson, *Språktidningen*, 2012, s. 67, kursiv stil i originalet)

”**Stilmässigt haltar** ’Ingebarnsland’ en del. Bland annat ger Hetekivi Olsson efter för oskicket att hitta på egna ord [...]. Sammansättningarna ’rapprapa’ och ’powerprutta’ vill jag verkligen aldrig höra igen.” (Blomqvist, *Helsingborgs Dagblad*, 2012, fet stil i originalet).

Böcker på svenska + andra "språk" i allmänhet

- VAD gör författare med andra "språk" i böcker på svenska?
- HUR gör författare – med tanke på olika läsare?
- VARFÖR gör författare så här?

VAD gör Eija Hetekivi Olsson
med olika "språk" i *Ingenbarnsland* och
HUR gör hon det?

”Nysvenska”

Pappa var en ”dragkampsdragare och kroppshålligångare med flaggstångsben, tvättbrädesmage och bulliga biceps.” (s. 15)

”Pappa tillverkade vin med klimpar i.” → ”klimpvin”,
”klimpvinssvor”, ”klimpvinssvordom” (s. 20, 40, 227, 290)

”svenskaförinvandrarlektionen” och ”Rynkmunnen” (s. 272)

”Du [= Miira] stökar till svenska språket och hittar på egna ord. Det ska du inte göra. Du ska följa skrivreglerna. Ja, det är jag som bestämmer. Det är inte du som är läraren.” (s. 272, kursiv stil i originalet)

”Ungdomssvenska” och/eller ”göteborgssvenska”

”Vaffö e han sån?” frågade hon [= Miira].

’De vetefan’, sa Vera, ’han har la knarkat bort halva hövet’.” (s. 76)

”Sicken midsommarbrasa va’, sa grannmamman.

’Ja, härrejävvar’, sa grannpappan.” (s. 107)

”Aja, men tjöta då’, sa Vera som till sin mamma, fast på skoj.” (s. 111)

”Hon [= Miira] kunde döpa sig själv till Sirkka Städarelainen nu på en gång. Sirkka Ilina Städarelainen. Hon sjönk ihop på den höga högstadiestolen.” (s. 197)

Engelska m.m.

”’Shit’, sa Vera och sprang upp mot backen.” (s. 94)

”’Fuck you på dig själv’, sa Vera och skrattade.” (s. 110)

”’Hejsvejs finnsonfejs’, sa Vera och gick hemåt.

’Hejsvejs svennsonfejs, sa hon [= Miira] och gick också hemåt.” (s. 78)

”’Ne ponimaju po-russki’, skrek hon. Det betydde jag kan ingen ryska.” (s. 114)

En man ”höjde labben som för att slå henne [= Miira] och skrek ’Schackrakam!’. Hon visste inte vad det betydde.” (s. 294)

Finska i svenska – på två olika sätt

”Susanna pratade **som de vuxna i de finska nyheterna på tv**. Ordentligt.” (s. 208)

”De e disco i Hammarkullen, ja ska dit me **Niina**’, sa **Jaana**, på rasten, **på svenska** för att Pabblo stod i närheten.“

(s. 135)

”Hennes [= Miiras] fejs var för stort. **’Pallinaama**’, **pallansikte**, hade mamma sagt om sig själv. Då hade hon också det. Ett **pallansikte**.” (s. 181)

Samhället omkring boken: flerspråkigt?

- Svenska är huvudspråk (från 2009)
- Finska, jiddisch, meänkieli, romani och samiska är nationella minoritetsspråk (från 2000)
- Minst 150 andra språk talas
- Stöd ges till nationella minoritetsspråk och -kulturer
- Förvaltningsområdet för finska omfattar 59 kommuner alternativt landsting (2015) (samiska: 19; meänkieli: 5)

Samhället omkring boken: fördomsfullt?

(<<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=91&artikel=5842508>>)

P4 Jönköping

Start

P4 program A-Ö

Tablå

Låtlistor

Arkiv

Om...

Tipsa!

P4 Morgon

Fördomsfullt mellan Sverige och Finland

Publicerat tisdag 22 april 2014 kl 10.30

Andreas Söderlund: "Utgår från att alla svenska män är homosexuella"
(13 min)

Visste du att finnarna tror att alla svenska män är homosexuella? Det är en av alla fördomar som finlandssvenske Andreas Söderlund hört om svenskar. Foto: Elin Ericsson/Sveriges Radio

Sup till frukost och kniv på fickan. Fördomarna mot våra finska grannar är många, de har lika många om oss. Andreas Söderlund står på båda sidor och har stor erfarenhet av fördomar länderna emellan.

Författaren : tvåspråkig?

”Vilket förhållande har du till Finland i dag?

– Jag har varit där väldigt mycket sedan barnsben.

Jag har vänner och släkt i Finland. Jag kan finska. Det är förhållandet jag har.” *(Hufvudstadsbladet, 2012)*

”Kirjailija puhuu sujuvaa suomea, mutta kertoo

kirjastaan mieluiten ruotsiksi.” *(Turun Sanomat, 2013)* [om finska översättningen *Tämä*

ei ole lasten maa, 2013]

Författaren : tvåspråkig?

”Den finska brytningen träder fram när hon blir känslsam, men är oftast raderad likt dialekten hos en stockholmsassimilerad dalmas. Eija Hetekivi Olsson må vara barn till arbetskraftsinvandrare från Finland, men ser sig själv som världsmedborgare.” *(Göteborgs-Posten, 2012)*

”Eija Hetekivi Olsson talar intensivt på en dialekt som klingar av både finska och göteborgska [...]” *(Sydsvenskan, 2012)*

Läsarna: tvåspråkiga?

(utifrån Sisu-radio, Suomalaistaustaiset tilaistona 2012, Sverigefinländarnas delegation, *Sverigefinnarna och finska språket*, 2013, Institutet för språk och folkminnen, Meänkieli, 2014 [www])

- cirka 710.000 personen med finländsk bakgrund
- cirka 500.000 personer med någon form av finsk språkfärdighet
- cirka 300.000 personer antas kunna tala finska
- mellan 25.000 och 75.000 talare av meänkieli

”– Min bok är inte skriven till en specifik grupp av människor. Den handlar om oss alla, om förortsliv upplevt utifrån ett barn- och elevperspektiv och den är till för alla.” (Göteborgs-Posten, 2012)

Bokens tema: flerspråkighet?

”Det stod *Sfi* och *Fi* i för många rutor. Svenska för invandrare och finska. Ämnen på finska. Till och med i rutorna där det stod *MA* och *NO* stod det *Fi*. Det betydde att hon måste läsa högstadiematten och *NO:n* på finska. Hur fan ska jag då kunna plugga till hjärnkirurg, frågade hon [= Miira] schemat, om jag inte vet vad hjärndelarna heter på svenska eller med hjälp av svenska smartböcker kan räkna ut var jag ska såga? Och vad ska jag kalla patienterna för, om jag ändå lyckas? *Perkele, saatana och vittu?*” (s. 197, kursiv stil i originalet)

Bokens tema: flerspråkighet?

”Vad säger man när någon har dött? frågade hon [= Miira] pennstumpen. Hui, hyi, höh, huhhuh eller *hirveetä*, hemskt? Kanske *hirvenpaska*, älgskit.” (s. 254, kursiv stil i originalet)

”Trots att hon [= Eija Hetekivi Olsson] alltid bott i Sverige blev hon satt i hemspråksklass. Det gjorde att hon varken behärskade svenska eller finska perfekt när hon började på gymnasiet.” (Dagens Nyheter, 2012)

Hur tydligt syns ”finskan i svenskan”?

(<http://ryming.com/lk/f/a/77dfc52409989c6f44c30870a69b70ce/3489298.jpg>)

”I trappuppgången
hördes finsk musik.
Lägenheten luktade
stekt korv och
nyöppnad starköl.

’**No moi**’, sa pappa.
’**Moi, moi**’, sa hon [=
Miira].” (s. 188)

”Han [= Miiras pappa] var
känd som **naisten mies**,
kvinnornas karl, det hade
mamma sagt. Och det
trots att han, när han var
nykter, var tyst av sig.
Någon hade gjort en låt
om honom. Den hette så,
låten. **Naisten mies**.” (s. 43,
kursiv stil i originalet)

Hur tydligt syns ”finskan i svenskan”?

”Hon [= Miira] var helt jävla hjärnfucked. Kunde inte ens översätta månaderna till svenska. Visste inte i vilken ordning de kom. Men kunde dem på finska. *Tammi, helmi, maalis, huhti, touko, kesä, heinä, elo, syys, loka, marras, joul**u*. Och *kuu* efter varje månadsnamn för dem som var gnetigare. *Tammikuu*.” (s. 275, kursiv stil i originalet)

Hur tydligt syns "finskan i svenskan"?

"Mummos farmor ... var ... **en tiedoiniekku** som kunde bota sjuka och hitta försvunna saker och kossor och karlar som hade sprungit bort." (s. 49, kursiv stil i originalet)

"[Miira] Visade pappret för mamma och pappa. Båda höhh**ade**. **Det eniga** höhh**andet** som lät lite skrajset under stålet betydde att hon fick stanna." (s. 177)

"De dansande paren snurrade runt till takten av **humppa**trudelutten. Paret som snurrade längst tid skulle bli årets **humppa**hejare. Det var nu dag tre, läste hon på skylten." (s. 46–47)

VARFÖR gör Eija Hetekivi Olsson
så här med olika "språk" i *Ingenbarnsland*?

Autentisk och/eller exotisk bild?

”Hon [= Miira] bankade skiten ur honom. Satt gränsle över hans rygg och skrek ’SAATANAN SIKKA’, djävulens svin. Hennes armar roterade som små propellrar och piskade mot hans rakade skalle så att fläsket därunder korvade sig.” (s. 7, versaler i originalet)

”’De ligger en typ på min [= Miiras] matta å han snarkar.’

’Höh’, sa pappa, mullrade upp med dragkampsmusklerna och in i hennes rum.

’No höh’, sa han eftersom mamma inte kunde säga det och skakade hårdhänt på pundaren men fick ingen reaktion.” (s. 219)

Autentisk och/eller exotisk bild?

”Mamma tittade på virkningen. Läpparna satt ledigare. De log lite. Ingen annan hade sett det, men hon [= Miira] såg. De log. Mamma hade också morrhår. De var tjockare än hennes.

’No voi perrrkele’, klimpvinssvor pappa.

’No ei se sinun persettä kaiva’, det gräver inte i din röv, morrhårade mamma.” (s. 227)

Inkludera och/eller exkludera läsare?

”’Terve’, sa smaskarens pappa som också stod och tittade på midsommarbrasan. Han kunde ingen finska på riktigt.” (s. 107)

”’Saattana’, tackade Vera på felaktig finska och tog emot den.” (s. 111)

”’Pärkkele’, sa Vera, la mattan på bordet och såg bortkommen ut.” (s. 112)

Inkludera och/eller exkludera läsare?

”Sju på morgonen slog dörren igen. Pappa kom hem. ’Perrrkele’, sa han och sparkade på tapethögen. Hon [= Miira] var trött av sömnbristen och trött på att höra samma svordomar hela tiden. Tröttast var hon på att höra klimpvinssvordomen [= perrrkele] och tyckte att han för omväxlings skull kunde vända på den. Testade att göra det högt för sig själv, ’Elekrrrep’.” (s. 290)

Underhålla och/eller förbrylla läsare?

”Nu blir det kvarsittning, *voi jumala auta*, smör gud hjälp, kan du [= Miira] aldrig bli en snäll flicka?” (s. 10, kursiv stil i originalet)

”Hon [= Miira] tänkte på veckoinformationen hon hade fått från fröken på Långmossen. Enligt dem hade hon men inte fröken varit svag och trög. En hopplös som smörgud inte velat hjälpa.” (s. 86)

”Voi voi’, smör smör, hade pappa sagt när hans Volvopolare dött.” (s. 254)

Underhålla och/eller förbrylla läsare?

”Voi perkele’, sa hon [= Miira] när hon tittade på det nya schemat.

’In English, please’, sa engelskaläraren och tittade på tavlan.

’Butter hell’, sa hon ...” (s. 246)

”No voi vittu’, smör fitta, sa pappa och såg orolig ut.” (s. 82)

Fiffig eller förvirrad författare?

”Hon [= Miira] fick en flashback. Hon var liten och lekte med Lasse. Lånade hans leksak, hans superhjältekillen. Huvudet lossnade när hon drog i det. Lasse ryckte superhjälten ifrån henne. Inte för att han var ledsen över att huvudet rullade iväg, utan för att det var hans leksak, hans och ingen annans, särskilt inte hennes.

’Den e min, den e min’, läspade Lasse. Spottade välling på henne.” (s. 30–31)

Förslag på finska

””Se on minun, se ON’ ...”

Flerspråkighet i litteratur på svenska – nej!

Topeliusch!

Topelius + usch

Tillrättavlsande utrop när någon blandar in ett annat språk i en svensk mening.

” - Ja liksom *kestää* int när du int tajuu
att de liksom e *bullshit* å du e ba *sådä*
whatever!
- Topeliusch! ”

Flerspråkighet i litteratur på svenska – ja!

”Ut i vida världen. Flerspråkighet i några finlandssvenska romaner på 1990- och 2000-talen” (Malmio, 2011)

”Från språkförbistring till samlevnad. Unga röster i sverigefinsk och tornedalsk litteratur” (Gröndahl, 2011)

Två svenska exempel ...

(hämtad ur Arnstad, *Språktidningen* 2010:1)

”– Jag lever med kluven identitet. Det kommer jag alltid att göra. När jag talar finska blir jag en annan person. [...] Men det är ingen perfekt finska. Jag talar och skriver ’blattefinska’ skrattar hon. Jag kallar det så.”

... och två finländska

hämtad ur Sund, *Språkbruk* 2015:2)

”Att skriva finlandssvenska i en roman är inget självändamål. Det är en fråga om autenticitet.”

Språk, skämt och samhälle: en stad, en bok och en författare

- Det gamla goa Göteborg? Nej!
- De gamla goa göteborgarna? Nja ...
- Gammel go göteborgska? Nja ...
- Det delade Göteborg? Ja!
- Göteborg som kan utvecklas? Ja!
- De gamla och nya göteborgarna? Ja!
- Den nya göteborgskan? Ja, kanske ...

**Och hur skulle en bok om Åbo idag kunna se ut:
svenska/finska + andra "språk", skämt och samhälle?**

”Ja lopuksi – och allra sist:
'Kiitos kovasti', sa Hans på finska.”

- **Frågor?**
- **Funderingar?**
- **Instämmanden?**
- **Ifrågasättanden?**

